

Gaziantep Örneğinde Kentsel ve Kırsal Peyzaj Özelliklerinin İncelenmesi ve Peyzaj Planlama Önerileri Geliştirilmesi*

Analysing Urban and Rural Landscape Characteristics in The City of Gaziantep and Developing Landscape Planning Suggestions

Müge KÜLAHLIOĞLU^{a*}, Hakan DOYGUN^b

^a Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü , Adana, 01330 , Türkiye

^b Prof. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı, İzmir, 35140, Türkiye

ÖZET ABSTRACT

Bu çalışmada, Gaziantep kentinin fiziksel çevre yapısının peyzaj özellikleri yardımıyla incelenmesi ve kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Coğrafi bilgi sistemleri ortamında yüksek çözünürlüklü uydu görüntüsü ve uygulama imar planından yararlanılarak gerçekleştirilen çalışmada, alan kullanım bilgisi yardımıyla Gaziantep'in kentsel ve kırsal peyzaj özellikleri ortaya konmuştur. Kentin açık ve yeşil alanları da ayrıca toplam yüzölçümleri ve kişi başına oranları bakımından incelenmiş, böylece kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirilmesinde zengin bakış açıları elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, araştırma alanında kentsel peyzaj özelliklerinin baskın karakter taşıdığını göstermiştir. Kırsal ve kentsel peyzaj özellikleri arasında denge sağlanabilmesi için, açık ve yeşil alanlardan yararlanılması gerektiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel peyzaj, Kırsal peyzaj, Peyzaj planlama, Açık ve yeşil alanlar, Coğrafi bilgi sistemleri, Gaziantep.

The aim of this study is aimed to analyse physical environmental structure of the city of Gaziantep by landscape characteristics, and to develop urban landscape planning suggestions. Within the study which is carried out by using geographic information systems, high resolution satellite image and application development plan, urban and rural landscape features have been put forward considering land use information. Open and green areas of the city have also been examined in terms of their total area and per capita per person ratios, thus rich perspectives were obtained for developing urban landscape planning suggestions. The results showed that urban landscape characteristics are dominant in the research area. It has been determined that open and green areas have to be used to get balance between rural and urban landscape characteristics.

Keywords: Urban landscape, Rural landscape, Landscape planning, Open and green areas, Geographical information systems, Gaziantep.

1. GİRİŞ

Peyzaj bir görüş açısı içerisinde giren doğal ve kültürel çevrenin meydana getirdiği bir kompozisyon ve insan ve doğal faktörlerin etkileşimi ve eylemi sonucunda oluşan bir bütün olarak tanımlanmaktadır. İnsanın hiç değiştirmedeği ya da çok az değiştirebildiği kendi doğal desenini koruyan alanlar doğal peyzaj olarak bilinmekte; topografya, jeoloji, iklim, bitki örtüsü, hidroloji vb doğal peyzajın öğeleri sayılmaktadır. Doğal peyzaja yönelik insan etkisi kültürel peyzajları oluşturmada, kültürel peyzajlar da insan etkisinin düzeyine göre kırsal ve kentsel olarak sınıflandırılabilir (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 2000). Kırsal peyzaj, insanların kent dışında doğayla iç içe tarım, hayvancılık ve rekreasyon gibi faaliyetler ile şekillendirdiği alanlar olarak tanımlanmakta (Koç ve Şahin, 1999), kentler ise insan müdahalesinin en yoğun olduğu, sürekli toplumsal gelişme içerisinde bulunan yerleşme, barınma, çalışma, gereksinimlerin karşılandığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, meslek gruplarının farklılaştığı ve nüfus yönünden yoğun yerleşme birimi olarak tarif edilmektedir (Bal, 1999). Hill' e (2009) göre kentlerin büyüyerek çepere doğru genişlemeleri kırsal peyzaj üzerinde tarım alanları ve diğer açık alanların kaybı, biyolojik çeşitlilik kaybı gibi birçok soruna neden olmaktadır. 21. Yüzyıl'da kırsal alanlar belirli faktörlerin etkisi altında önemli bir değişim sürecine girmiştir. Kırsal peyzajların değişim sürecini yönlendiren en önemli etken kentsel alanlar ve kırsal alanlar arasındaki çok yönlü ilişki olarak

*Bu çalışma, "Gaziantep Kenti Peyzaj Analizi ve Peyzaj Planlama Önerileri Geliştirilmesi" başlıklı Yüksek Lisans tezine ait verilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

* Corresponding author. Tel.: +90 322 338 65 45; fax: +90 322 338 61 89.

E-mail address: mugeozturk36@gmail.com

<http://dx.doi.org/10.16950/ijad.340295>

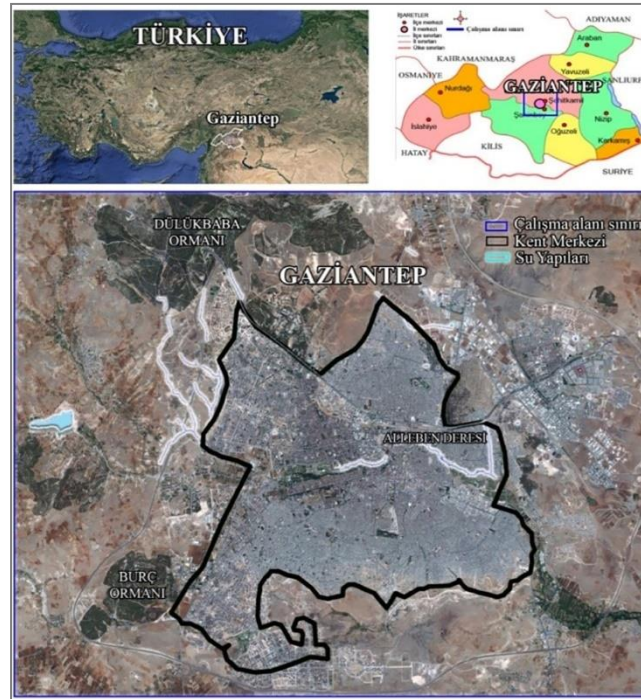
belirginleşmektedir (Antrop, 2005). İnsanın başrolünde olduğu, mekansal, zamansal eylemler bütünü kültürel peyzajların karakterini belirleyen, zaman içerisinde değişimine neden olan bir hareketler zinciridir. Bu değişimin kaçınılmaz olduğunu kabul ederek dengeli ve sağlıklı bir etkileşim sağlanabilmesi için planlama ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada, sanayileşme ve nüfus artışına bağlı olarak hızlı kentleşme ve buna bağlı alan kullanım değişimlerinin görüldüğü Gaziantep kentinde, fiziksel çevre yapısının peyzaj özellikleri yardımıyla analiz edilmesi ve kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçların, peyzaj özelliklerinin ortaya konulması ve koruma-kullanmaya yönelik olarak geliştirilecek öneriler doğrultusunda sonraki benzer nitelikli çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Çalışma Alanı

Çalışma, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan Gaziantep'in ana kent dokusunu meydana getiren Şehitkâmil ve Şahinbey ilçeleri ve yakın çevresinde yürütülmüştür (Şekil1). %6,3 ortalama eğimi ile oldukça düz bir arazi yapısı ortaya koyan Gaziantep kenti ve çevresinde hakim bitki örtüsü step (bozkır) karakterlidir ve Akdeniz ile Güneydoğu Anadolu Bitki örtüsü özelliklerini yansıtmaktadır. 82.400 ha genişliğe sahip ormanlar (Dülükbaba, Erikçe, Yamaçtepe ve Burç ormanları) doğal olmayıp hakim türler meşe ve kızılçamdır (Anonim 2013, Anonim 2016). Gaziantep yazları sıcak ve kurak, kışları ise yağışlı ve nispeten ılıman bir iklime sahiptir. Yıllık sıcaklık ortalaması 14.9 C° ve yıllık ortalama yağış 552.4 mm'dir (MGM, 2017). Kenti doğu-batı yönünde kateden Alleben Deres, araştırma alanındaki en önemli hidrolojik yapıyı meydana getirmektedir. Kırmızımsı kahverengi topraklar, kırmızı Akdeniz toprakları, bazaltik ve kolüvyal toprakların karakterize ettiği alanda VII. sınıf araziler %75 oranla en geniş yüzölçümüne sahip iken, VI. sınıf araziler %1 ile en az oranı göstermektedir (Anonim, 2010).

Şekil 1. Çalışma alanı coğrafi konumu

Kentin nüfusu 1.700.000 düzeyinde olup kentleşme oranı ve yıllık nüfus artış bakımından Türkiye ortalamalarının üstünde bir yapı söz konusudur. 2016 yılında Türkiye'nin kentleşme oranı %73,9 iken, Gaziantep'in kentleşme oranı %82.8 olarak belirtilmiştir (TÜİK,2017). Nüfus yoğunluğu açısından Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en büyük, Türkiye'nin ise 8. büyük kenti olan Gaziantep, ekonomik potansiyeli ve Büyükşehir statüsü ile bir anakent görünümündedir. Güneydoğu Anadolu'yu Akdeniz ve Ortadoğu'ya bağlayan kara, demir

yollarının merkez noktası olması, hava alanının uluslararası niteliği çıkarılmış olması şehre mal, hizmet ve ziyaretçi akışını yoğunlaştırmaktadır. ¼ ü tarıma elverişli ovalardan oluşan ve bir bölümü Fırat Nehri'nin suları ile sulanan Gaziantep; antepfıstığı, zeytin, pamuk, üzüm, kırmızıbiber ve keten gibi ekonomik değeri yüksek sanayi bitkileri ile mercimek, buğday, arpa gibi hububat ürünleri ile zengin bir tarım yöresidir. Coğrafi yönden GAP'ın giriş kapısı sanayisi ve ticari hacmi ile de GAP kalkınmasında temel teşkil etmektedir (Sönmez, 2012).

2.2. Yöntem

Gaziantep kentinin fiziksel çevre yapısını peyzaj özellikleri yardımıyla analiz etmek ve elde edilecek verilerden doğrultusunda kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirilmesi amaçlanan çalışmanın yöntemi başlıca dört aşamadan meydana gelmektedir. Birinci aşamada, 28 Temmuz 2015 tarihli 50x50cm çözünürlüklü ortofoto'nun sınıflandırılması işlemi gerçekleştirilmiştir. E-cognition yazılımı yardımıyla otomatik olarak gerçekleştirilen sınıflandırma sürecinde, bazı alan kullanımlarının yüksek detayda ortaya konulabilmesi amacıyla yer yer ekran üzerinden el ile sınıflandırma yöntemine başvurulmuştur. Alan kullanımlarının sınıflandırılmasında, Gaziantep kentsel yapısını ve peyzaj özelliklerini ayırt etmeye yardımcı olacak şekilde 8 farklı alan kullanım yapısı göz önüne alınmıştır. Alan kullanımlarının belirlenmesinde CORINE arazi örtüsü sınıflandırma sistemine uyum gözetilmiştir. (Tablo 1).

Çalışmanın ikinci aşamasında, bir önceki aşamada elde edilen alan kullanım sınıflandırma verisi, 1:1000 ölçekli Uygulama İmar Planı'ndan elde edilen Gaziantep kenti mahalle haritası yardımıyla kendi içerisinde yeniden gruplandırılmıştır. Alan kullanım sınıfları ve mahalle sınırları haritalarının karşılaştırılması sonucunda elde edilen bu veri, kentin alan kullanım yapısının ve genel peyzaj özelliklerinin mahalleler bazında incelenerek yorumlanabilmesine olanak sağlamıştır. Buna göre, Gaziantep kenti ana yerleşim dokusunu meydana getiren Şehitkamil ve Şahinbey ilçelerine bağlı 180 adet mahallenin her birine ait alan kullanım oranları bir çizelge ortamında yüzde (%) olarak verilmiş, böylece mahallelerin peyzaj özellikleri, taşıdıkları kentsel ve kırsal nitelikleri doğrultusunda kendi içlerinde değerlendirilebilmiştir. Bir mahalle içerisinde "Yerleşim, Tarihi Doku, Ticaret ve Sanayi, Kamu Alanları" sınıflarının yüzölçümü mahalle toplam alanının yarısından fazlasını (%50<) kaplıyor ise o mahallenin kentsel peyzaj özellikleri taşıdığı düşünülmüştür. Mahalle sınırları içerisinde "Açık ve Yeşil Alanlar, Su Yapıları, Diğer" sınıflarının yüzölçümü mahalle toplam alanının yarısından fazlasını kaplıyor ise o mahallenin kırsal peyzaj özellikleri taşıdığı değerlendirilmiştir (McHarg, 1969; Ortaçşme, 1996; Doygun, 2003; Kısakürek, 2006).

Çalışmanın üçüncü aşamasında, her mahalle açık ve yeşil alan varlığı bakımından yeniden değerlendirmeye alınmıştır. Bu amaçla, mahallelerin açık ve yeşil alanları "Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği" doğrultusunda "Park, Mesire Alanı, Meydan, Orman" başlıkları altında yeniden incelenerek oranları çizelge ortamında yüzde (%) olarak verilmiş, ayrıca toplam açık ve yeşil alan yüzölçümü mahalle nüfusuna bölünerek kişi başına açık ve yeşil alan miktarı hesaplanmıştır (Anonim, 1999).

Çalışmanın dördüncü aşamasında, önceki aşamalarda elde edilen verilerden yararlanılarak Gaziantep kenti için peyzaj planlama önerileri ortaya konulmuştur.

Tablo 1. Alan kullanım sınıfları

Alan Kullanımı	Örnek	Açıklama
Yerleşim		Kentsel ve endüstriyel yapılar, inşaat alanları vb.
Açık ve Yeşil Alanlar		Parklar, konut bahçeleri, refüjler, rekreasyon alanları, ormanlar, koruluklar, mesire alanları vb.
Ticaret ve Sanayi		Organize sanayi, alışveriş merkezleri, iş merkezleri vb.
Tarihi Doku		Arkeolojik ve doğal sit alanları, kale, tarihi çarşılar, tarihi evler, konaklar vb.
Kamu Alanları		Eğitim, sağlık, ibadet ve diğer kamu alanları
Su Yapıları		Göl, gölet, nehir, dere, kanal vb.
Ulaşım		Şehir içi ve şehirlerarası kara, hava ve demir yolları vb
Diğer		Kuru ve sulu tarım alanları, meyve bahçeleri, boş alanlar vb.

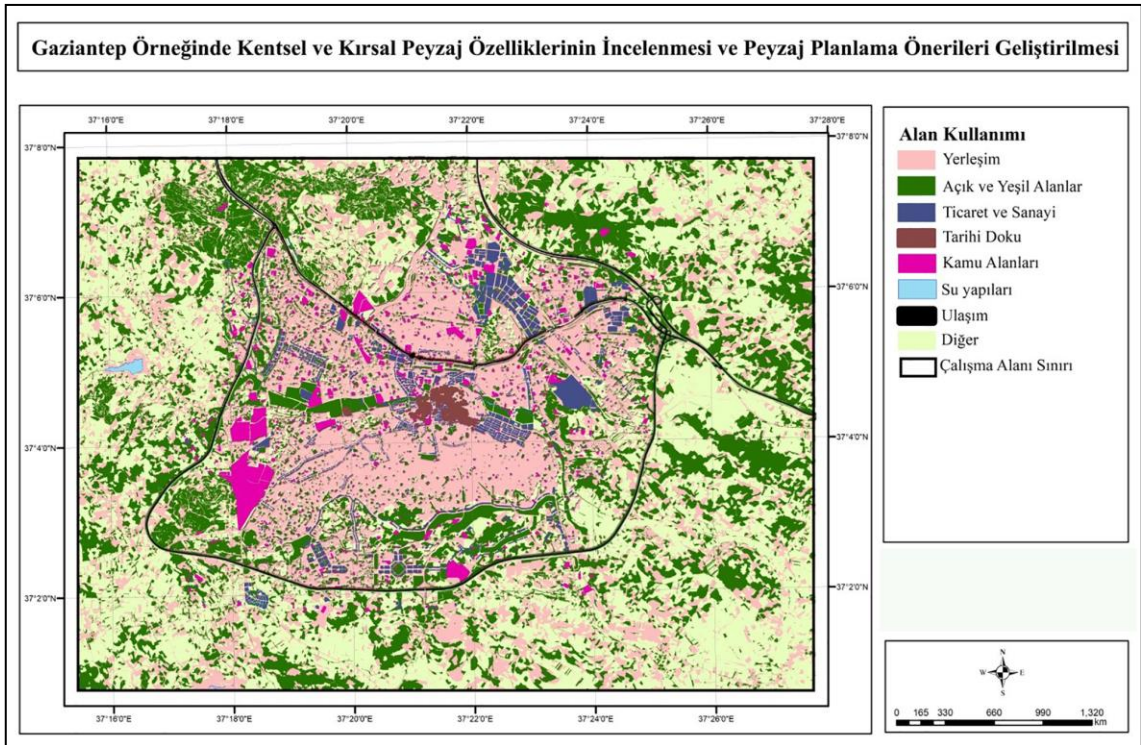
3. BULGULAR

3.1. Alan Kullanım Analizi

Gaziantep kenti ve çevresi alan kullanım yapısı incelendiğinde, toplam 37727 ha yüzölçümü içerisinde en geniş oranın %42,7 ile Diğer sınıfına ait olduğu belirlenmiştir. Bu sınıf önemli ölçüde, Gaziantep kent dokusunu çevreleyen tarım arazilerinden meydana gelmektedir. Alan kullanım sınıfları arasında ikinci en geniş yüzölçümüne 13640 ha ile Yerleşim alanları sahip olmuştur. Konut, ulaşım, ticaret ve sanayi alanlarının araştırma alanı bütününde geniş bir yayılım göstermesi nedeniyle, bu alan kullanım sınıfı yüksek bir yüzölçümü ortaya koymuştur.

Açık ve yeşil alanlar %14,2 oranı ile en geniş üçüncü alan kullanım sınıfıdır. Kent içi ve yakın çevresinde bulunan ormanlık alanlar ile parklar, bu sınıfın toplam alan içerisinde yüksek bir orana sahip olmasının başlıca nedeni olarak belirlenmiştir. Gaziantep kenti ve çevresindeki diğer alan kullanım sınıfları olan Ticaret ve sanayi alanları, Kamu alanları, Tarihi doku, Su yapıları ve Ulaşımın araştırma alanı içerisindeki toplam oranları %6,4 olarak belirlenmiştir (Şekil 2, Tablo 2).

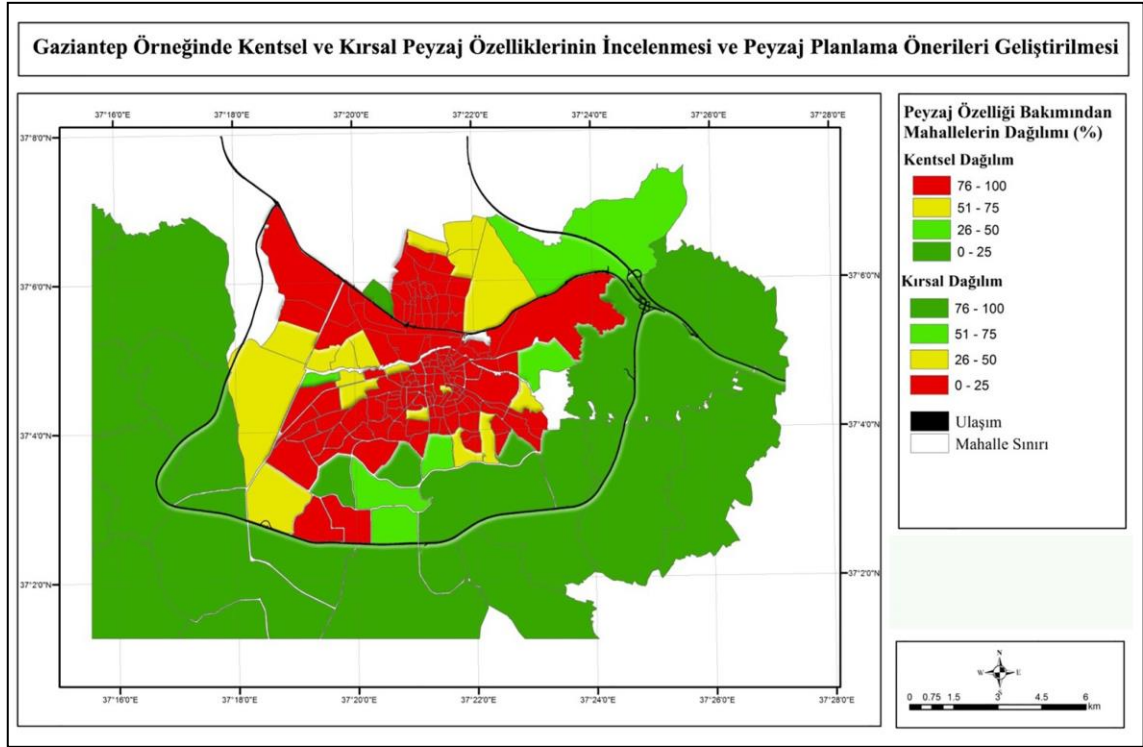
Araştırma alanında bulunan 180 adet mahalle, alan kullanım yapısından yola çıkılarak belirlenen peyzaj özellikleri bakımından incelendiğinde, toplamın %81,6'sını meydana getiren 147 adet mahallenin kentsel, %18,4'ü meydana getiren 33 adet mahallenin ise kırsal peyzaj özelliği taşıdığı değerlendirilmiştir. 137 adet mahalle tamamen (%100 oranında) kentsel peyzaj özellikleri sergiliyorken, tamamen kırsal özelliklere sahip mahalle sayısı 22 olarak belirlenmiştir (Şekil 3), (Tablo 3).

Şekil 2. Gaziantep kenti alan kullanım yapısı (Külahlıoğlu,2017)

Tablo 2. Gaziantep kenti alan kullanım dağılımı

Alan Kullanımı	Alan (ha)	Yüzde (%)
Yerleşim	13640	36.6
Açık ve Yeşil Alanlar	5295	14.2
Ticaret ve Sanayi	1059	2.8
Tarihi Doku	27	0.1
Kamu Alanları	1071	2.9
Su Yapıları	57	0.2
Ulaşım	167	0.4
Diğer	15911	42.7
Toplam	37727	100

Şekil 3. Peyzaj özellikleri bakımından mahallelerin dağılımı (Külahlıoğlu, 2017)**Tablo 3.** Mahallelerin kentsel ve kırsal peyzaj özelliklerine göre dağılımı

	100%	75%	50%	25%
Kentsel	137	16	5	22
Kırsal	22	5	16	137

Kentsel peyzaj özellikleri taşıyan mahallelerde konut, ulaşım ve sanayi yapılaşmaları ön planda görülüyor iken, kırsal peyzaj özelliklerine sahip mahallelerde tarım ve orman alanları ile parklar ön plana çıkmaktadır (Şekil 4). Kentsel peyzaj niteliğine sahip mahalleler kentin merkezi alanlarında ve kuzeybatı ve güney civarlarında yoğunlaşıyorken, kırsal nitelikli mahalleler ise daha çok doğu ve batı kesimlerde yer almıştır.

Şekil 4. Kırsal (İbni-Sina Mahallesi) ve kentsel (Yeditepe Mahallesi) peyzaj özelliklerine ait örnek görünüm (Külahlıoğlu, 2017)

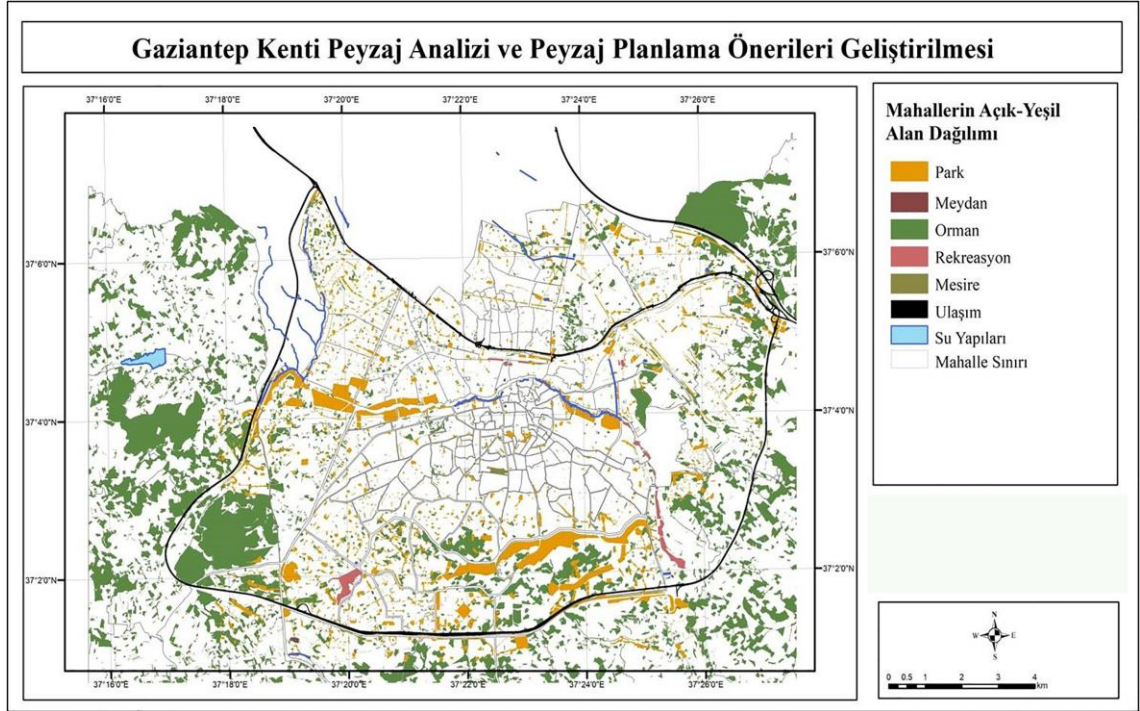
3.2. Açık ve Yeşil Alan Varlığı Analizi

Gaziantep kentinde açık ve yeşil alan varlığını analiz edebilmek amacıyla, bu alanlar "Park, Mesire Alanı, Meydan, Orman" başlıkları altında kendi içerisinde sınıflandırılmış, elde edilen veriler öncelikle kent bütününde ve ardından mahalleler bazında incelenmiştir.

Elde edilen sonuçlara göre, Gaziantep kentinde toplam açık ve yeşil alan varlığı 5295 ha olarak belirlenmiştir. Toplam içerisinde ormanlar 3601 ha (%.69.1) ile en yüksek orana sahip olurken, bunu sırasıyla Park, Su Yapıları, Meydan ve Mesire takip etmiştir (Tablo 4, Şekil 5).

Tablo 4. Açık ve yeşil alanların dağılımı

Açık ve Yeşil Alan Varlığı	Alan (ha)	Oran (%)
Park	1601	30.2
Mesire	7	0.1
Meydan	6	0.1
Orman	3601	68
Su Yapıları	17	0.3
Toplam	5295	100

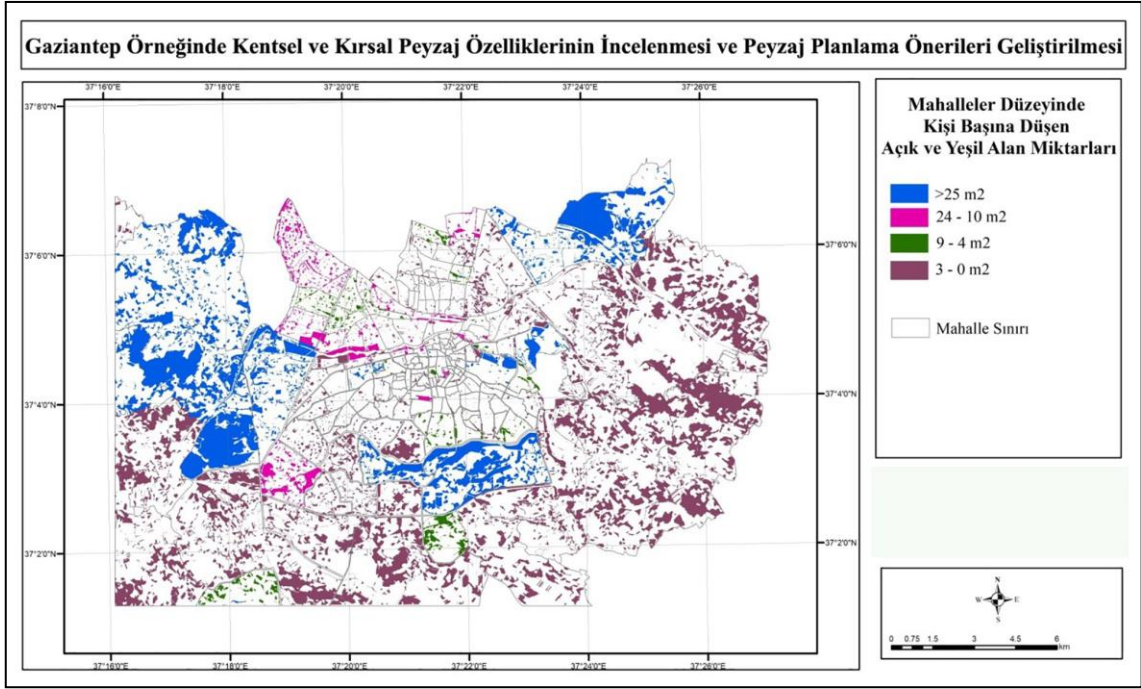
Şekil 5. Gaziantep kenti açık ve yeşil alan varlığı (Külahlıoğlu, 2017)

Kent genelinde açık ve yeşil alanların kentin dış kesimlerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 5). Bunun nedeni, kent merkezinde yapılaşmanın yüksek yoğunluklu olması nedeniyle açık ve yeşil alan tesis edilebilecek uygun alanlara yer bulunmamasıdır. Kenti doğu-batı doğrultusunda ikiye bölen Alleben Deresi çevresinde tesis edilen 100. Yıl Parkı bu durum için önemli bir istisna oluşturmakta, akarsuların kentlere açık ve yeşil alanlar kazandırılmasında ortaya koyduğu yüksek potansiyel için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Gaziantep kenti mevcut nüfusu göz önüne alınarak, kişi başına açık ve yeşil alan oranı hesaplaması yapılmıştır. Buna göre, ormanlar da dahil edildiğinde, kent genelinde kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarı 26.82 m² olarak belirlenmiştir. Yalnızca parklar, mesire alanları ve meydanlar dahil edildiğinde ise kişi başına oran 8.17 m² olarak hesaplanmıştır. Mahalleler bazında incelendiğinde, kişi başına 25 m²'den fazla açık ve yeşil alan belirlenen mahalle sayısı 12 olarak belirlenmiştir. Kişi başına 3 - 0 m² açık ve yeşil alana sahip mahalle sayısı ise 126'dır (Şekil 6, Tablo 5).

Tablo 5. Mahalleler düzeyinde kişi başına açık ve yeşil alan miktarları

Kişi Başına Düşen Açık ve Yeşil Alan	>25 m ²	24 - 10 m ²	9 - 4 m ²	3 - 0 m ²
Mahalle adedi	12	21	19	126

Şekil 6. Mahalleler düzeyinde kişi başına açık ve yeşil alan miktarları (Külahlıoğlu, 2017)

4. SONUÇ ve TARTIŞMA

Yapılan bu çalışmada, alan kullanım bilgisinden yola çıkılarak araştırma alanının kentsel ve kırsal peyzaj nitelikleri araştırma alanı bütününde ve mahalleler bazında ortaya konulmuştur. Kentin açık ve yeşil alanları da ayrıca toplam yüzölçümleri ve kişi başına oranları bakımından incelenmiş, böylece kentsel peyzaj planlama önerileri geliştirilmesinde zengin bakış açıları elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma alanı için uydu görüntüsü yardımıyla elde edilen alan kullanım verilerine göre, büyük oranda tarım alanlarından meydana gelen Diğer sınıfının %42,7 ile en yüksek yüzölçümüne sahip olduğu anlaşılmıştır. Bunu sırasıyla %36,6 oranla yerleşim alanlar ve %14,2 ile açık ve yeşil alanlar takip etmiştir. Gaziantep kentinde incelenen 180 adet mahalle, peyzaj özellikleri bakımından incelendiğinde, toplamın %81,6'sını meydana getiren 147 adet mahallenin kentsel karakter, %18,4'ü meydana getiren 33 adet mahallenin ise kırsal karakter taşıdığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca Gaziantep kenti açık ve yeşil alan varlığı incelendiğinde kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarı 26.82 m² olarak belirlenmiştir.

Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü kişi başına düşen kentsel yeşil alan miktarının 9 m² olmasını önermektedir (Deloya, 1993). Ülkemizde kent planlama sürecini yönlendiren yasal mevzuat, imar planları ve imar yönetmelikleridir. Ülkemiz kentleri için Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği hükümlerine göre; kentsel alanlarda kişi başına açık ve yeşil alan değeri en az 10 m² olarak belirlenmiştir (Anonim, 1999). Gaziantep kenti ve yakın çevresi için ise kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarının yüksek olmasının sebebi ormanların varlığıdır. Kent ormanlarının varlığı ayrı düşünülerek parklar, mesire alanları ve meydanlar göz önüne alındığında ise 8.17 m² ile kişi başına düşen açık ve yeşil alan miktarının yeterli olmadığı görülmektedir. Bunun en büyük nedeninin Gaziantep'in nüfusu en hızlı artan illerin arasında bulunması ve kentleşmeden kaynaklanan göç ve nüfus artışının neden olduğu gecekondulaşma ve düzensiz yapılaşma olduğu düşünülmektedir.

Araştırma alanı için elde edilen verilerden yararlanılarak bazı peyzaj planlama önerileri geliştirilmiştir. Bu öneriler, Gaziantep kenti bütününde ve mahalle ölçeğinde alan kullanımı ve açık ve yeşil alan yapıları göz önüne alınarak geliştirilmiştir.

Kentin kentsel-kırsal geçiş alanı olarak nitelendirilen kuzeybatı ve güneybatı yönlerinde bulunan kent ormanları, kentin iklimi ve ekolojik çeşitliliği açısından kente önemli faydalar sağlayan Dülükbaba, Burç ve Erikçe ormanları ile Alleben göleti gibi alanların kent içinde yeşil koridorlarla birbirine entegrasyonunun sağlanması gerekmektedir.

Mevcut aktif ve yeşil alanlar kent genelinde incelendiğinde Gaziantep kentinde sayı bakımından en fazla aktif yeşil alanın kuzey ve batı yönlerdeki mahallelerde toplandığı tespit edilmiştir. Kent merkezinde ve çevresindeki eski yerleşimlerde plansız yapılaşmadan dolayı yeşil alanların düzensiz ve küçük lekeler halinde bulunması yeşil alan bütünlüğü ve devamlılığı açısından sorun olarak görülmektedir.

Kent ekosistemlerini sağlıklı bir şekilde destekleyebilmeleri için yeşil alanların birbirini tamamlayan bir sistem oluşturmaları gerekmektedir. Yeşil alanların bağlantılı olması, yeşil alanlar arasındaki enerji akışı ve hareketi sağlamaktadır (Bennett., 1999). Bu değerlendirme göz önünde bulundurularak büyük yeşil alanların bağlantı koridorları aracılığıyla sürekliliği sağlanmalı, böylece açık ve yeşil alanların kent yaşantısına ve kent ekosistemine olan katkıları çok yönlü olarak artırılmalıdır.

Sertel ve Akay'ın (2015) yaptığı çalışmada son 5 yıllık periyotta tarım alanları ve su yüzeylerinin %2,7 oranında azalmış olduğu belirtilmiştir. Bu azalmanın sebebinin yapılaşmanın kent çeperinden tarım alanlarına doğru hızla ilerlemesinden dolayı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, kentleşmenin tarım toprakları üzerinde uyguladığı baskıyı tarım dışı olarak belirlenen alanlara doğru yönlendirilmeli, diğer alan kullanımları ile arasında tampon bölgeler oluşturulmalıdır. Su yüzeylerinin, açık ve yeşil alanların önemli birer parçası olduğu göz önünde bulundurulmalı ve bağlantı koridorları aracılığıyla kent bütününde geliştirilecek ekolojik sistemlere dahil edilmeleri gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Açıksöz, S. ve Tanrıvermiş, E., (2000). "Planlamada Kırsal Peyzajın Önemi, Sorunları ve Öneriler", Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara.
- Anonim, (1999). Resmi Gazete. 1999 tarih 23804 Sayılı İmar Yönetmeliği, Ankara.
- Anonim, 2010. Gaziantep Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2010. Gaziantep İl ve Çevre Durum Raporu, Gaziantep.
- Anonim, (2013). Gaziantep Doğa Turizm Master Planı (2013-2023), T. C. Orman Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, 15. Bölge Müdürlüğü, Gaziantep Şube Müdürlüğü.
- Anonim, (2016). ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü. Gaziantep İli Çevre Durum Raporu. Gaziantep.
- Antrop, M., (2005). Why Landscapes of the Past are Important for the Future. Landscape and Urban Planning. 70: s. 21-34.
- Bal, H., 1999. Kent Sosyolojisi, Turan Kitapevi.
- Bennett, A.F., (1999). Linkages in the Landscape-The Role of Corridors and Connectivity in Wildlife Conservation, IUCN, Cambridge, UK, 262p.
- Deloya, M.C., (1993). Urban forestry activities in Mexico. Unasylva 173 (44), 28-32.
- MGM, (2017). T.C. Orman ve Su İşleri Başkanlığı. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Resmi İstatistikler, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A&m=GAZIANTEP>, (Erişim tarihi: 23.06.2017)
- Doygun, H. (2003). İskenderun-Arsuz (Uluçınar) Kıyı Bandı Örneğinde Kentsel Gelişmeler ve Etkilerinin Sürdürülebilir Alan Kullanımı Açısından İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana.
- Hill, M., (2009). Rural Settlement and The Urban Impact on the Countryside, Access to Geography, Hodder Education.
- Keles, R., (2005). Kentleşme Politikası. İmge Kitapevi, Ankara.
- Kısakürek, Ş., (2006). Kahramanmaraş Çimen Dağı Yönetim Planlaması. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Koç, N., Şahin, Ş., (1999). Kırsal peyzaj planlaması. Ankara üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No: 1509(463), Ankara.

- Külahlıoğlu, M. (2017). Gaziantep Kenti Peyzaj Analizi ve Peyzaj Planlama Önerileri Geliştirilmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi, Kahramanmaraş.
- McHarg, I., (1969). Design with Nature. History Press, New York.
- Ortaçşme, V., (1996). Adana ili Akdeniz kıyı kesiminin ekolojik peyzaj planlama ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi ve optimal alan kullanım önerileri. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana.
- Sertel, E., Akay, S. S., (2015). High resolution mapping of urban areas using SPOT-5 images and ancillary data. International Journal of Environment and Geoinformatics, 2(2), 63–76.
- Sönmez, M. E. (2012). Yerleşme Yeri Seçimi ve Alansal Gelişimi Açısından Gaziantep. Malatya. Özserhat Yayıncılık.
- TÜİK, (2017). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim tarihi: 25.06.2017)

EXTENDED ABSTRACT

The most important driving factor for the change process of rural landscapes is the multidimensional relationship between urban and rural areas (Antrop, 2005). Spatial and temporal actions play important role by characterizing and changing cultural landscapes.

The aim of this study is to analyze physical environmental structure with the help of urban and rural landscape features and to develop landscape planning suggestions in the city of Gaziantep, which is faced with rapid urbanization, industrialization, population increase, and land use changes.

The study was carried out in Şehitkâmil and Şahinbey districts of Gaziantep city, which is located in Southeastern Anatolia Region. The urban population is about 1.700.000 in 2017. In 2016, urbanization rate in Gaziantep was 82.8%, while it was 73.9% in Turkey (TÜİK, 2017).

This study is consists of four stages. In the first stage, 50x50cm orthophoto image has been classified to have detailed land use information. In the second stage, the land use ratios have been calculated as a percentage (%), so that the landscape characteristics of the neighborhoods could be evaluated within their own urban and rural qualities. Considering neighborhoods borders, if the areal coverages of "Urban fabric, Historical texture, Commercial and industry, Public areas" occupied more than half (50% <) of the total area, it is assessed that the neighborhood has urban landscape characteristics. If the areal coverages of "Open and green spaces, Water bodies, other" classes within the boundaries of the neighborhood occupied more than half (50% <) of the total area, it is assessed that the neighborhood has rural landscape characteristics (McHarg, 1969; Ortaçşme, 1996; Doygun, 2003; Kısakürek, 2006). In the third stage of the study, each neighborhood was re-examined under the headings of "Park, Recreation Area, Square, Forest" in the direction of "Spatial Planning Policy Framework" in terms of existence of open and green area, were given ratios as percent (%) in the chart environment (Anonymous, 1999). It has been calculated amount of open and green space per person.

It is determined that the largest proportion of the total area of 37727 ha belongs to the other class with 42.7%. Among the land use classification, the second largest class was urban fabric areas with 13640 ha. Since the residential, transport, commercial and industrial areas have spread widely throughout the research area, urban fabric class has been measured at a high level. The open and green areas are the third largest land use class with a rate of 14.2%. The total ratios of commercial and industrial areas, public areas, historical buildings, water bodies and transportation area of Gaziantep city and surrounding areas are 6.4%.

Among all 180 neighborhoods in the study area, 147 (81.6%) have urban landscape characteristics while 33 (18.4%) have rural landscape characteristics. While urban neighborhoods are concentrated in the center of the city and in the northwest and south parts of the city, rural neighborhoods are mostly located in the eastern and western parts of the city.

According to the "Spatial Planning Policy Framework"; the open and green area per capita in urban areas determined to be at least 10 m² (Anonymous, 1999). When considering parks, recreation areas and squares, it is seen that the amount of open and green area per capita is not enough with the value of 8.17 m². Urban forests of the Gaziantep city (such as Dülükbaba, Burç and Erikçe forests), which provides significant benefits to the city in terms of microclimate and ecological diversity; need to be integrated with each other by green corridors in the city. In old settlements in and around the city center, irregular and small patches of green areas due to unplanned urbanization are seen as a problem in terms of the integrity and continuity of the green areas. Green spaces are need to complement each other in order to support urban ecosystems in a healthy way. Linking green areas provides energy flow and movement between those areas (Bennett, 1999). The pressure of urbanization on the agricultural areas should be directed towards outside the prime farmlands.